

İSMAİL AYKANAT ŞİİRİNE GENEL BİR BAKIŞ

Mustafa N. Celep

■ *Tali Bir Akşam*: Romantik Pathos'un Şiiri

Şair İsmail Aykanat'ın hâlihazırda yayımlanmış 5 şiir kitabı bulunmaktadır. İlk şiir kitabı, "Beyan Şiir" serisinden 1999'da yayınlanan *Tali Bir Akşam* adını taşımaktadır. Aykanat, bu ilk şiir kitabında duyuş bakımından lirik ve imgeci bir tutumu belirginleştirmektedir. Aykanat'ın şiirleri, atmosfer itibarıyla "romantik bir dekorasyonun" imgesel bir çerçevesini sunmaktadır. Aykanat, Murat Güzel'in deyişiyle "bu çerçeveyi lirik ve imgeci şiirin 'mazmun'larıyla zengin kılmaktadır." Aykanat, temel tutum itibarıyla "imgeci" bir şairdir. Aykanat, imgeci şiirlerini sunarken "ağır bir hüznün" yedeğinde bir iççilik sergilemektedir.

Tali Bir Akşam'ın ağırlıklı olarak yer alan, öne çıkan izlekleri yalnızlık, hüznün, aşk, sevdâ, ölüm, acı, ayrılık, vuslat ve intihar gibi daha çok geleneksel şiirin kapsam alanında düşünülebilecek konulardır.

Tali Bir Akşam, yayımlanan her ilk kitap gibi usta şairlerden belirgin etkiler taşımaktadır. Bu kitapta daha çok; Ahmet Haşim, Necip Fazıl, Sezai Karakoç, Cahit Zarifoğlu, Arif Ay ve Nurullah Genç'in lirik tabiatı haiz şiirleri Aykanat şiirine katkı sunmaktadır.

Biçim yönünden *Tali Bir Akşam*'ın en belirgin özelliği, bazı şiirlerde kafiyeli düzenli mısraların oluşturduğu bir düzenek hâkim olurken bazen de şairin kırıklı merdiven mısranın kullanılmasıdır. Şiirler, genel olarak kısa mısralardan oluşmaktadır. Aykanat'ın mısralarındaki düzen ve tertip fikri ve mısra sonlarındaki ses tekrarlarına dayalı biçim kurgusu, geleneksel şiirin estetik eğitiminden geçtiğini göstermektedir.

Aykanat, bu ilk kitabıyla yüreğin lirik iklimine aşına bir şiir davranışı sergilemektedir. Şiirler daha çok yürekte/gönülde bir infilak biçimin-

de gerçekleşmektedir. Bu kitapta şiirsel ilham, kalpte/yüreğin derinliklerinde olup bitmekte, doğup yeşermektedir. Şair, içe dönük bir ruh hâli sergilemektedir. Şairin duygularına yönelik aşırı ilgisini göz önünde bulundurduğumuzda, bu şiire “pathosun şiiri” nitelimesinde bulunabiliriz. Şiirsel iklimindeki ruh hâline bakarak “romantik pathosun şiiri” demek de mümkündür. Bu ilk kitap, sonraki kitapların şiirsel nüvesini, özünü oluşturmaktadır.

Bu ilk kitaba damgasını vuran temel motif, yalnızlık ve hüznün duygusudur.

Bu kitapta en beğendiğimiz şiir, “Aliya” adını taşıyan ve Bilge Lider Aliya İzzet-begoviç’e yazılmış şiirdir. Bu şiir, etkileyici mısraları ve doğal söyleyişle lirik bir ağıt görünümündedir:

*senin türkün umuttur onların barut
bilgeler ağlamaz ki aliya (s. 69)¹*

Suskunluk Şiirleri: Ölüm ve Ehlibeyit Hüzünü

Şair İsmail Aykanat’ın ikinci şiiri kitabı, *Suskunluk Şiirleri* adını taşımaktadır. Bu kitap 3 bölüme ayrılmaktadır. Birinci bölümde imge ağırlıklı şiirler yer almaktadır. Birinci bölümün alametifarikası; şiirimizde 1980 Kuşağı olarak adlandırılan, şairin imgeye, soyut söyleyişe ve metafizik izleklere yer veren şiir tarzının, birer yansıması görünümündedir.

Bu bölümde daha çok İhsan Deniz öncülüğünde *İpek Dili* dergisinde yayınlanan, kırıklı mısraya sahip ölüm ve sır izlekli, metafizik, soyut ve içe dönük şiirlerin etkisi fazlasıyla belirgindir. Bu bölümün izleksel açıdan öne çıkan en belirgin özelliği, aşk ve ölüm temasının ağırlıkla yer almasıdır.

İkinci ve üçüncü bölümde hece vezni gereğince yazılmış şiirler yer almaktadır. Şiirlerde hece vezni özelinde Necip Fazıl etkisi sıklıkla görülmektedir.

Birinci bölümdeki şiirlerin estetik duyarlılığının yanında, ikinci bölümde bunun tam tersi bir vaziyette, estetik dışı, klişe söyleyişe dayalı, arabesk duyarlılığın düşük ürünleri yer almaktadır.

İsmail Aykanat’ın şiirlerinde, ikinci ve üçüncü bölümle birlikte ölüm, ağırlıklı bir ehlibeyit izleği etkisini göstermeye başlamaktadır. Aykanat, bu şiirlerinde şiirinin estetik düzeyini oldukça düşürmektedir. Birinci bölümde nasıl ki “sanatlı ifade” diyebileceğimiz dilin estetik imkânlarından yararlanma söz konusu ise ikinci ve üçüncü bölümde bu kez, “konulu-tezli şiir” diyebileceğimiz, Cumhuriyet Dönemi klasik hece duyarlılığının işleme sokulduğu klişe ağırlıklı şiirler yer almaktadır.

“Yasak Bir Kitap gibisin” başlığını taşıyan bölümde yer alan ithaflı şiirlerin alametifarikası, “klasik hece” denen yüzeysel bir şiir tutumunun yansıması ürünlerden oluşmasıdır.

1 Yazıdaki mısralar, şairin 5 şiir kitabından sayfa numarası verilerek alıntılanmıştır.

Suskunluk Şiirleri'nin ilk kitaptan bu kitaba tekrar eden konuları; ölüm, aşk, acı ve yalnızlıktır.

Suskunluk Şiirleri'ne damgasını vuran temel duygu, ölüm duygusudur. Ölüm duygusu, Ehlibeyit hüznüyle birlikte duygusal bir nida biçiminde gelişmektedir.

Kitabın en başarılı şiirleri, birinci bölümde yer almaktadır.

İsmail Aykanat şiirinin tam ortasından aşk ve ölüm ırmağı akmakta; bu ırmak, 3'e, 7'ye, 40'a bölünüp ehlibeyit toprağında buluşmaktadır.

Buruk Vezin: Kasavet Irmağı Olarak Şiir

Buruk Vezin, şair İsmail Aykanat'ın 3. şiir kitabının adıdır. *Buruk Vezin*'de öne çıkan izlekler; aşk, hüznün, mahzunluk, kimsesizlik, yalnızlık, seveda, ızdırap, zaman, acı, ölüm, burukluk, içlilik ve dokunaklılık gibi bireysel iç duygu durumlarını ilgilendiren konulardır.

Buruk Vezin'in biçimsel açıdan dikkat çeken en belirgin özelliği, hece vezni ve duyarlılığına dayalı olarak yazılmış şiirlerin büyük yekûn tutmasıdır. Teknik açıdan bu kitapta ağırlıklı olan biçimsel öge, "klasik hece" duyarlılığının baskın karakteridir. Şair, Cumhuriyet Dönemi hece veznini esas aldığı için bu kitapta "arabesk" unsurlar fazlasıyla yer almaktadır.

Buruk Vezin'de konuşan lirik özne; sevgiliye meftun, vurgun yemiş bir psikolojiyle konuştuğu için, bahsettiğimiz arabesk duyarlılığın dozu, şiirinin niteliği aleyhine artmaktadır.

Bunun yanında, *Buruk Vezin*'in geneline Sezai Karakoç'un "Monna Rosa" şiirinin sesi, egemenliğini kurmuştur. Bu, hem biçim hem de içerik olarak fazlasıyla belirgindir:

*"türabın sevdalısıyım tutkunun asyalısıyım
Beni de çarmıha gerin kahrın kııldamasıyım."* (s. 35)

Buruk Vezin'in tam ortasından kasavetli ve ızdıraplı bir hüznün ırmağı akmakta; bu ırmak, şairin hayat karşısındaki direncini kırmakta, gücünü soğurmakta, onu güçsüz kılmakta, güçten düşürmekte ve onun taze duygularını söndürmektedir.

Buruk Vezin'de etkisini gösteren şairler; Asaf Halet Çelebi, Behçet Necatigil, Necip Fazıl Kısakürek, Orhan Veli Kanık, Sait Faik Abasıyanık, Cemal Süreya, Sezai Karakoç ve Nurullah Genç'tir.

Buruk Vezin'de hece veznini yenileme gayreti güdülmemiştir. *Buruk Vezin*; söyleyiş bakımından klasiğin sınırlarında, klişenin ortasında, eskinin içindedir. Kitapta ruh tazeleyen yeni bir şiirsel bakış görülmemektedir.

Buruk Vezin'de en çok beğendiğimiz şiiir; yukarıda bahsettiğimiz çerçevede, yeni bir şiirsel duyuş ve hayat enerjisini yansıtan, taze bir söyleyiş ve diri bir ruh taşıyan “Şair Kaygısı” adlı şiirdir.

Buruk Vezin; okuyucuya “kanamalı bir duyarlık” diyebileceğimiz, ızdırap yüklü, “melül bir Türkçe”den seslenmektedir.

Bedduası Uyuyan Havari: Sevgiliye Meftun, Tutkun ve Muzdarip

İsmail Aykanat'ın 4. şiir kitabı *Bedduası Uyuyan Havari* adını taşımaktadır. Bu kitapta, daha çok sevgiliye meftun bir şair öznenin ızdırap ve acıyla konuşmasına tanıklık etmekteyiz. Önceki kitaplardan tekrar eden bir izlek “hüzün ve aşk”, bu kitapta da kendi ağırlığını hissettirir. “Yalnızlık” da öne çıkan bir izlek olarak öne çıkar, dikkati çeker. Şair, genel olarak “mela” denizinde kulaç atmaktadır. Ağır bir hüznün boğuntusu içinde söz söylemektedir. Şu mısradan da görüldüğü gibi şair, aşkın dip odalarında hüznle dolaşmaktadır:

bir aşkta boğulmuşum ki dirilemiyorum. (s. 7)

Önceki kitaplarında olduğu üzere bu kitapta da egemenliğini kuran şair, Ahmet Haşim'dir. Sezai Karakoç'un ilk dönem şiirlerinden olan “Monna Rosa” da heceli şiirlerde, mısra kurma tekniği ve duyarlık bakımından etkisini gösterir. Önceki kitaplarındaki gibi bu kitapta da “ölüm” izleği, “rüya” motifiyle birlikte yer alır. Bazı şiirler tek bir şiirin çoğaltılması gibidir çünkü şair, sevgiliye duygu içre seslenerek kendi kırgınlığını ve iç burukluğunu mütemediyen dile getirmektedir.

Şiirlerinin geneline baktığımızda Aykanat'a “hüzün ve aşk şairi” diyebiliriz.

Suskunluk Şiirleri'nde olduğu gibi bu kitapta da özellikle Hece tarzında yazdığı şiirlerde ehlibeyit duyarlığı ve yoğun bir duygusalılık başat rol alır.

Bu kitapta etkisini gösteren şairler; Ahmet Haşim, Necip Fazıl, Sezai Karakoç ve Cemal Süreya'dır. Şair, Hece şiirlerinde klasik ve klişe olanın dâhilinde hareket eder.

Aykanat şiirlerinin beslenme kaynakları ve temel karakteristiği, Ahmet Haşim ve “Monna Rosa” çıkışlı olmasıdır. Hatta giderek diyebiliriz ki topyekûn Aykanat şiiri, Ahmet Haşim ve “Monna Rosa”dan doğmuştur. Bu şairin ve şiirin yanına Necip Fazıl'ı da ekleyebiliriz. Özellikle hece vezinli şiirlerinde Necip Fazıl'ın sesi soluğu oldukça belirgindir.

Aykanat'ın temel duygu motiflerinden biri de “acı” hissiyatıdır. Şiirlerde “aşk” karşısında acı duyan bir lirik özne karşısında yer alırız.

Aykanat'ın şiirlerindeki sevgili imajı, divan şairlerindeki sevgili imajı ile bir ve aynıdır. Cemal Süreya'nın ifade ettiği anlamda Aykanat'ın şiirlerindeki sevgilin somut davranış biçimlerine, el-kol ve hareketlerine, jest ve mimiklerine rastlamayız. Bu anlamda soyut bir şairdir Aykanat. Şair, şiirlerinde; sevgili karşısında ızdırap duyan bir özne durumundadır. Bu ise şiirde çağdaş bir bi-

lini, zamanının ruhunu esas almamaktan kaynaklı bir sorundur. Bu sorun, şairi yaşanan hayattan ve yaşayan insandan koparmaktadır. Bu sorun, şairin duygularına aşırı abanmaktan kaynaklı patetik bir hâldir. Bu anlamda, Ahmet Haşim'in şiir dünyasıyla benzeşir. Bir öneri olarak diyebiliriz ki Aykanat'ın şiirinin -acilen ve tez elden- hayatın cıvıl cıvıl aydınlık bahçelerine; serin, ışıklı ve kalabalık caddelere; hıncahınç dolu yoğun sokaklara ihtiyacı vardır.

Aykanat; şiirlerini, yoğunlaştırılmış bir duyarlılığın kırgınlık ve üzüncü dolu kızıl gecelerinde yazmaktadır.

Aykanat'ın şiirlerinin tam ortasından karanlık ve meyas bir aşk ırmağı, melal yüklü gölgesi ve dolukmuş bulutlarıyla buruklukla akmaktadır:

*yağmur yüklü bulut olmak isterdim
meyus olma yüklü bulutlar ağlar. (s. 25)*

Bu kitapta en çok beğendiğimiz şiir, "Ey benim kimsesiz şairim" adlı şiirdir. "Türkiyeli bir güvercin havalanır defterimden" mısrası bile bu şiirin taze bir duyarlılığın verimi olduğunu bize söylemektedir. Bu şiir, genele hitap eden şiirsel tutumuyla nesnel karşılığı olan bir şiirdir:

*yeni zamanlar olur bizim de aynamızda
bakir bir aşk için onca çabamız. (s. 34)*

Yeryüzünde Bidatim: Yoğunlamasına Aşk

Şair İsmail Aykanat'ın son şiir kitabı olan *Yeryüzünde Bidatim*'de temel duygu motifi "aşk"tır. Bu kitapta belirleyici anlamda ağırlığını koyan, mührünü vuran esas duygu "aşk"tır. Kitap, tümüyle aşk şiirlerinden müteşekkildir. Şairin odaklandığı asıl duygu "aşk"tır. Aykanat bu kitabında tümüyle bir "aşk şairi" olarak tebarüz etmektedir. Bu aşk, bazen sevgi biçiminde bazen de aşırılaştırılmış yoğun bir sevda biçimindedir.

Şairin sevgili karşısındaki konumu, "Monna Rosa"daki sevgili imajını anımsatmaktadır:

*Zambaklar en ıssız yerlerde açar
Ve vardır her vahşi çiçekte gurur
Bir mumun ardında bekleyen rüzgâr
Işıksız ruhumu salları da durur
Zambaklar en ıssız yerlerde açar.*

Aykanat burada, sevgili karşısında, bazen "sonbahar dalı gibi" kuruyarak "ışiksiz ruhunu" aydınlatma peşinde bazen de ayrılık makamında sevgiliye seslenme hâllerindedir:

sen giderken ardında sevgilim beni bırak (s. 27)

Genel olarak diyebiliriz ki Aykanat'ın ilk kitabından bugüne 5 kitabını kat eden temel duygu "aşk"tır. Şair, sevgiliye seslenirken bazı mısralarda harcıâlem deyişlere de yer verir. Bu ise şiirin duygu seviyesini düşüren bir sorundur:

hem seninle hem sensiz kalamıyorum. (s. 18)

Kitapta aşk izleğinden başka, önceki kitaplarından devreden bir hüznün duygusu da egemenliğini korur. Şair, daha çok ümit ile korku arasında sevgiliden bir güzellik beklemektedir. Şairin sevgili karşısındaki durumunu, divan şairinin sevgili karşısındaki durumuna benzetebiliriz. Şair, hep sevgili karşısında bir lütuf ve beklenti içindedir. Bazen sevgilinin teveccühüne hazırlıksız yakalanır bazen sevgiliye yönelik hayal kurar bazen sevgili karşısında kendini, varlığını soruya çeker, duygularına bir düzen verme çabasına girer ama nidası, yakarışı ve duygularının yönelimi daima sevgiliye doğrudur. Bazen de melankolinin sularına dalar, arabesk duyarlığın izini sürer ama bu sefer de “yeter ki bana gel” diyerek sevgiliye meftun olma hâllerini sürdürür. Bu anlamıyla Sezai Karakoç’un “Sürgün Ülkeden Başkentler Başkentine” şiirindeki şairin ruh hâlini de anımsamıyor değiliz.

Aykanat, hece şiirlerinde tümüyle “Monna Rosa” çıkışıdır. Bunun yanında şiirindeki hakikat arayışı ve metafizik konular bağlamında Necip Fazıl, sevgiliye nida biçiminde yazılan şiirlerde “Monna Rosa” ve “Monna Rosa”nın mısra yapısı etkisini sürdürür. Hatta Cemal Süreya ve Attilâ İlhan’ın yanında Aykanat’ın tüm aşk şiirlerinin kaynağı “Monna Rosa” şiiridir. Şair, ışıksız ve romantik ruhunu, sevgiliden esen rüzgâra göre şekillendirir.

Kitapta en çok beğendiğimiz şiir, daha önceki bir yazımızda değindiğimiz gibi, “Şairin Aşkı” adlı şiirdir. Bu zarif şiir, yalın ve sade bir duyarlığın verimidir. Tümüyle Aykanat şiirinin karakteristik özelliklerini yansıtır. “Seven hep seven dir şair” mısralarıyla biten şiiri; karmaşık olmayan duygu evreni, akışkan ve taze söyleyiş biçimiyle diğer birçok şiirden farklıdır.

Evet, daha önceden de belirttiğimiz gibi seven, hep seven bir şairdir İsmail Aykanat. Bu onun için artık bir varoluş biçimidir. Varlık gerekçesidir. Temel vasfıdır. Ancak sevgisini mısra biçiminde dışlaştırırken duygularına patetik bir ruh hâliyle aşırı abandığı için “abartılı romantizm” tuzağına düşmektedir. Bu abartılı romantizm ise onu hayattan ve dünyadan, zamandan ve mekândan koparmakta; sanal bir duygu iklimine sevk etmektedir. Şiirlerindeki abartılı romantizm, şiirin toplumsal çerçevesini de yok etmektedir. Aykanat’ın şiirlerinde toplum meseleleri ve millet bilinci yok denecek kadar azdır veya hiç yoktur. Aykanat daha çok, dışarının dünyasına kapalı; duygusal boğuntunun, melankolinin, romantik duyarlığın peşi sıra bir şiirin izini sürmektedir. Oysa biz diyoruz ki Aykanat; şiir zihnini, şair duyarlığını kaldırıp Türkiye’de yaşadığının bilincine varmalıdır. Aykanat şiirlerindeki aşırı romantizm, Türkiye’den de çağdaş dünyadan da koparmaktadır. Aykanat; bir şekilde, duygularının sağaltmanın, seyreltmenin ve sadeleştirmenin yolunu bulmalıdır çünkü bu yorğun, kırgın, kırılğan ve hüznün yüklü mısralar, bir noktadan sonra okuyucuda bıkkınlık oluşturacak, onu şiirden koparacaktır.

Aykanat; artık ruhunun “yorgun mabedi”nin şiirini yazmak yerine, gerçeğin serin ve aydınlık iklimin, “meselesi olan şiir” anlayışının somut örneklerini

de sunmalıdır. Bu ise hayal ve gönül defterlerini esas almaktan çok, yaşanan hayat, yaşayan insan ve dinamik millet bilincinin harekete dayalı atmosferini esas almakla imkân dâhiline giren bir şeydir.

Aykanat şiirinin sıkı, sağlam bir eleştirel gerçeklik bilincinin oluşmasına ihtiyacı vardır. Tutkularına ve duygularına gömülmek yerine, memleket meseleleriyle şiirini ilgilendirmenin imkânlarını araştırmalıdır. Şiirini alabildiğine somuta yaklaştırmalı, keskin bir gerçeklik bilincini kuşanmalı ve duyarlılığını tazelemelidir.

Öz cümle -Aykanat'ın ilk şiir kitabının yayın tarihinin 1999 yılı olduğunu göz önünde bulundurduğumuzda- Aykanat, yaklaşık 21 yıldır Türk şiirine emek veren bir şair konumundadır. Bu önemli bir şeydir, bir değerdir, bir kazanımdır. Hüzne ve aşka yoldaş şiir yolculuğunu saygı ile karşılıyoruz. Bu anlamıyla “aldandım ve yoruldum hep aynı acıya sevda duymaktan” diyen şaire, “talan edilmiş kalple yürüdüm” diye serzenişte bulunan şair Aykanat'a, sokakların nabzını da duyuran, gerçeklik bilinciyle mücehhez aydınlık bir şiir ömrü diliyoruz.

Hürmetle ellerinden sıkıyor; “seven, hep seven” bu şaire, “şiirle, hep şiirle kal” diyoruz.

Kaynaklar

Aykanat, İsmail, *Tali Bir Akşam*, Beyan Yay., İstanbul 1999.

Aykanat, İsmail, *Suskunluk Şiirleri*, Erguvan Yayınevi, İstanbul 2008.

Aykanat, İsmail, *Buruk Vezin*, Kırkambar Kitaplığı, İstanbul, 2012.

Aykanat, İsmail, *Bedduası Uyuyan Havari*, Okur Kitaplığı, İstanbul 2015.

Aykanat, İsmail, *Yeryüzünde Bidatim*, Okur Kitaplığı, İstanbul 2017.

Cemal Süreya, *Şapkam Dolu Çiçekle*, YKY, İstanbul 2000.

Karakoç, Sezai, *Gün Doğmadan*, Diriliş Yay., İstanbul 2000.

Özbahçe, Osman, *Sağlam Şiir*, Ebabel Yay., Ankara 2012.